

O D L U K E

A) Odluke domaćih sudova i drugih organa

VRHOVNI PRIVREDNI SUD

Presuda br. Sl-555/73
od 28.XI 1973.

Vijeće: Miloš Isaković, France Artnak, Nuša Keršovan

Špediter - Prijevoz stvari morem - Nadležnost suda - Lučki špediter je po svojoj funkciji uvijek agent koji nastupa u ime i za račun svoga nalogodavca - Nadležnost jugoslavenskog suda za sporove iz prijevoza stvari morem - Kad je pored jugoslavenskog tuženika tužbeni zahtjev alternativno postavljen i protiv inozemca, jugoslavenski sud nije nadležan za rješavanje spora protiv inozemca ukoliko ne postoji poseban razlog za takvu nadležnost predviđen u zakonu - Jugoslavenski sud nije nadležan za rješavanje spora između inozemnog tužitelja - brođara protiv inozemnog naručitelja prijevoza i inozemnog krcatelja, premda je ugovor, putem špeditera, zaključen u Jugoslaviji i teret u Jugoslaviji ukrcan na brod

Brođar, talijanski državljanin, zaključio je ugovor za prijevoz drva iz Jugoslavije u Libiju. Ugovor je zaključio sa špediterom. Kad je teret stigao u Libiju, nadležne vlasti su zabranile iskrcaj drva zbog zaraženosti insektima. Zbog toga je brod stajao na sidrištu 30 dana čime mu je prouzrokovana šteta.

Na temelju ovakvog činjeničnog stanja brođar tuži: kao prvotuženika špeditera s kojim je zaključio ugovor o prijevozu, kao drugotuženika krcatelja koji je ukrcao robu, a kao trećetuženika osobu na čiji račun je špediter zaključio ugovor o prijevozu. Drugo i trećetuženi su austrijski državljanin.

Prvostepeni sud je donio presudu i rješenje. U rješenju se proglašava nenadležnost za rješavanje spora između tužitelja te drugo i trećetuženika. Presudom je sud odbio tužbeni zahtjev tužiteljev protiv prvotuženoga.

Tužitelj je uložio žalbu.

Vrhovni privredni sud je žalbu odbio iz slijedećih razloga:

Po razmatranju svih spisa ovoga spora, ispitujući pobijano rješenje i presudu u granicama žalbenih razloga i prijedloga u smislu čl. 353. ZPP, Vrhovni privredni sud je našao: da žalba tužiteljeva nije osnovana.

U alternativno postavljenom tužbenom zahtjevu prvotuženomu, drugotuženomu i trećetuženomu tužitelj u ovoj pravnoj stvari potražuje 8,517.000.- Lit. na ime naknade štete pretrpljene u realizaciji ugovora o pomorskom prijevozu robe - cca 700 m³ drva, vlasništvo trećetuženog, ugovorenog za prijevoz na relaciji Koper-Tripoli. Ugovor je zaključen s prvotuženim zaključnicom br. 72/Lim 11 od 2.VI 1971, a u teretnici od 10.VI 1971. kao krcatelj naznačen je drugotuženi. U luci opredjeljenja tužitelj je brod "Anna Sain" kojim je teret dopremljen, zadržan je 20 dana jer su libijske vlasti zabranile iskrcaj drveta zbog zaraženosti, usljed čega tužitelj nije mogao osigurati povratni teret, pa je imao troškove i štetu koje potražuje tužbom.

Kod izloženog činjeničnog stanja, koje proizlazi iz spisa predmeta, Vrhovni privredni sud nalazi: da je prvi sud pravilno presudio kad je odbio tužbeni zahtjev tužiteljev prvotuženomu i kad se oglasio nenadležnim za odlučivanje u odnosu na drugotuženog i trećetuženog.

Prvotuženi je prijevozni ugovor zaključio s tužiteljem kao lučki špediter. Po ocjeni ovoga suda lučki špediter je privrednopravno uvijek agent koji ne djeluje samo za račun nego i u ime svoga komitenta, pa stoga i prijevozni ugovor s brodadom taj špediter sklapa isto tako za račun i u ime komitenta. Zato, što se tiče brodarskog ugovora kao takvog, do pravnog odnosa dolazi samo između broдача i komitenta lučkog špeditera. To drugim riječima u ovoj pravnoj stvari znači: da prvotuženi kao lučki špediter nije pasivno legitimiran u odnosu na štetu koju potražuje tužitelj. Ovo i s obzirom na činjenicu da ta šteta nije u uzročnoj vezi s ponašanjem prvotuženoga, koji nije bio krcatelj i koji samo kao lučki špediter nije bio dužan da utvrđuje i provjerava stanje tereta koji se ukrcava.

S druge strane, imajući u vidu da su s obzirom na postavljene tužbene zahtjeve, tuženici alternativni (čl.185. ZPP), a ne jedinstveni (čl.184. ZPP) suparničari, nadležnost jugoslavenskog suda prema Zakonu o parničnom postupku za drugo i trećetuženog, koji su strane pravne

odnosno fizičke osobe, ne može se odredjivati u vezi sa nadležnošću suda prema prvotuženom (čl.44. u vezi sa čl. 184. ZPP). Kako se nadležnost našeg suda u odnosu na drugotuženog i trećetuženog ni na drugi način ne može zasnovati, to je prvi sud pravilno, zbog nenadležnosti, odbacio tužbu od ovih tuženih.

Vrhovni privredni sud je ocijenio i ostale žalbene razloge tužiteljeve, ali s obzirom na izložene razloge ovog suda u odlučnim okolnostima ti razlozi nisu bili od utjecaja na pravilno presudjenje u ovoj pravnoj stvari.

Na taj način pobijana presuda (u odnosu na prvotuženog) i rješenje (u odnosu na drugo i trećetuženog) pojavljuju se kao pravilni i na zakonu osnovani zbog čega je žalbu tužiteljevu valjalo odbiti i pobijanu odluku prvostepenog suda potvrditi, zajedno s odlukom o troškovima prvostepenog postupka koje je taj sud pravilno obračunao i dosudio tuženima koji su uspjeli u sporu.

Budući da tužitelj nije uspio sa žalbom, odgovoran je drugo i trećetuženom za troškove drugostepenog postupka, pa je Vrhovni privredni sud te troškove i dosudio ovim tuženim (koje zastupa isti punomoćnik i koji je jednim podneskom dao odgovor na žalbu u odnosu na oba tužena) i to za sastav odgovora na žalbu i plaćenu taksu na odgovor.

D.I.

Bilješka I.- Gornja presuda je unijela jednu novinu u našoj pomorskoj judikaturi. Do sada je bilo potpuno u teoriji, judikaturi i zakonodavstvu prihvaćeno i nesporno stajalište da špediter, osim u pojedinim iznimnim slučajevima, nastupa u svoje ime a za račun svoga komitenta. Vrhovni privredni sud međjutim smatra da lučki špediter uvijek radi kao agent, tj. da nastupa i u ime i za račun svoga nalogodavca. Za svoje stajalište sud, osim same suhe konstatacije, ne iznosi nikakve razloge. Pored toga presuda operira pojmom lučkog špeditera koji je pojam do danas kod nas bio nepoznat. Špediter sklapa poslove u okviru svoje nadležnosti, pri čemu je potpuno irelevantno njegovo sjedište ili teritorij na kojem obavlja svoju djelatnost iz konkretnog špediterskog posla. On uvijek nastupa u svoje ime. Vrhovni privredni sud je svojim stajalištem otvorio pitanje što će biti u slučaju kad jedan špediter nije lučki i na koji način će takav špediter nastupati u svojem poslovanju. Iz gornje presude nije uopće jasna razlika između "lučkog"

špeditera i agenta. Ove dvije funkcije nisu nastale na prečac ni u najnovije vrijeme, one su rezultat dugotrajnog razvoja trgovinskih odnosa, a prvenstveno prijevoza, pa je više nego čudno da se čitav jedan opće usvojeni sistem ruši neobrazloženim stajalištem jedne sudske presude. Kada sud posebno spominje "lučkog" špeditera, znači da postoje i špediteri koji nisu lučki. Izgleda da iz obrazloženja presude proizlazi da špediter koji nije lučki nastupa u svoje ime. Ovo je stajalište potpuno neloogično. Ne vidimo razloga zašto bi npr. špediter koji zaključi u Rijeci ugovor o uskladištenju robe u lučko skladište nastupao u tuđe ime, a taj isti špediter kada ugovor o uskladištenju zaključi s javnim skladištima u Zagrebu radi u vlastito ime.

Špediter i kada sklapa ugovor o prijevozu, kao i uopće o obavljanju špediterskih poslova, može nastupiti u tuđe ime, ali to mora izričito navesti, a na to druga stranka mora pristati. Kada bi se ostalo na stajalištu zauzetom u gornjoj presudi, poremetio bi se sav dosadanji red našega poslovanja u prekomorskoj trgovini, i to protivno svim opće usvojenim rješenjima koja vrijede danas u svijetu, što nikako ne bi išlo nama u korist.

B.J.

Bilješka II. - Pravilno je shvaćanje sudova da kod tzv. eventualnog ili supsidijarnog suparničarstva iz čl.185/1. ZPP nema mjesta atrakciji ni stvarne ni mjesne nadležnosti, pa se tužba može podnijeti istom sudu samo ako je taj sud i stvarno i mjesno nadležan za svakoga od suparničara, po pravilima po kojima se za svakoga od njih nadležnost samostalno utvrđuje.

Smatramo, međjutim, nepravilnim stajališta suda; po kojemu se nadležnost jugoslavenskog suda protiv inozemnih suparničara u ovome sporu ne bi mogla zasnovati ni na kojoj drugoj nadoveznoj okolnosti relevantnoj za sudbenost i nadležnost jugoslavenskih sudova.

Ugovor o pomorskom prijevozu spada među pomorske privredne sporove za koje su u Jugoslaviji stvarno nadležni privredni sudovi (čl.455. ZPP). U sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja ugovora, radi izvršenja ili raskidanja ugovora, kao i u sporovima radi naknade štete zbog neizvršenja ugovora, osim suda opće mjesne nadležnosti - a taj je, u odnosu na inozemne tužene, strani

sud - mjesno može biti nadležan i sud mjesta gdje je po sporazumu stranaka tuženi dužan izvršiti ugovor. Ovaj forum solutionis u privrednopravnim sporovima omogućuje zasnivanje jurisdikcije jugoslavenskih sudova i u slučajevima u kojima niti jedna od stranaka nema svoje opće mjesne nadležnosti u Jugoslaviji. Državljanstvo stranaka pri tome je, u ovim situacijama, irelevantno.

Poznato je da ukrcaj robe na brod predstavlja izvršenje ugovora od strane naručitelja prijevoza. Kad je sud zauzeo stajalište da je "lučki" špediter zaključio ugovor u ime inozemca kao naručitelja prijevoza, morao se primjenom člana 455. ZPP proglasiti nadležnim za rješavanje ovog spora a na temelju činjenice da je tuženik u Jugoslaviji izvršio svoju ugovornu obavezu. Do istog rezultata moralo bi se doći i da je sud zauzeo stajalište da je špediter zaključio ugovor u vlastito ime. Pod ovom pretpostavkom ukrcaj tereta na brod bio bi izvršen u ime špeditera jugoslavenske osobe kao naručitelja prijevoza.

S.T.

VIŠJE GOSPODARSKO SODIŠČE

Presuda i rješenje br.P 123/72-22
od 26.II 1973.

Vijeće: Savo Šifrer, ing. Vladimir Muck, ing. Franc Cafnik

Prijevoz stvari morem - Sklapanje ugovora o prijevozu - Zaključnica - Zaključnica nije isprava o ugovoru o prijevozu već samo isprava o predugovoru - Ugovor se sklapa predajom robe brodaru na prijevoz i izdavanjem teretnice

U ovoj presudi radi se o sporu o kojemu je rješavao Vrhovni privredni sud u svojoj presudi navedenoj na str.43. ove publikacije.

Medju ostalim sud je u obrazloženju naveo i sljedeće:

Sud ne prihvaća tužiteljevu tvrdnju da je prvotuzenik u ovom prijevozu naručitelj, a drugotuzenik krcatelj. Pri tome tužitelj zaključnicu nepravilno označava kao prijevozni ugovor. Takva zaključnica (cargo booking note) koja sadrži podatke o strankama, vozarini i datumu ukrcaja, nije ugovor o prijevozu već se smatra kao predugovor kojim se